

Toekomstverwachtingen van jongvolwassenen

Onderzoek in samenwerking met de Stichting P&V

Rapport 5

**Hoeveel Belgen willen “splitsen” en welke
toekomst zien ze voor België?**

MARK ELCHARDUS &
PETRUS TE BRAAK

7 juli 2014
Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR
Pleinlaan 2, 1050 Brussel
<http://www.vub.ac.be/TOR/>

1 Inleiding

In het najaar van 2013 organiseerde de onderzoeksgroep TOR van de Vrije Universiteit Brussel, in samenwerking met ResearchAnalysisVision en de Stichting P&V, een survey-onderzoek. Een representatief staal van 6.000 jongvolwassen inwoners van België, tussen de 25 en 35 jaar oud, werd uitgenodigd om deel te nemen. Zij werden gepeild naar hun toekomstverwachtingen en -dromen op zowel persoonlijk als maatschappelijk vlak. Zo kregen zij de mogelijkheid om zich uit te spreken over hun toekomst op het vlak van onder andere hun gezinsleven, carrière en vrije tijd. Wat betreft de maatschappelijke toekomst stonden thema's als het milieu, de arbeidsmarkt, de multiculturele samenleving en de politiek centraal.

De steekproef werd getrokken op het Rijksregister, een ambtelijke gegevensbank voor bevolkingsgegevens. Er werd gebruik gemaakt van een disproportioneel gestratificeerde toevalssteekproef naar gewest. Dat wil zeggen dat respondenten louter toevallig werden getrokken, maar de proportie geselecteerde respondenten per gewest van tevoren is opgelegd om ervoor te zorgen dat van de kleinste strata (in dit geval het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) toch voldoende respondenten aanwezig zijn om een analyse mogelijk te maken. Uiteindelijk werden 1.555 Brusselaars, 2.555 Vlamingen en 1.890 Walen uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek.

Om een maximale respons te krijgen, werden de respondenten tot vijf maal toe gecontacteerd. Bij het afsluiten van het veldwerk hebben we in totaal 1.964 vragenlijsten ontvangen. De berekening van de netto-respons gebeurde volgens de richtlijnen van de American Association for Public Opinion Research (AAPOR, 2011: 45). Zij bedraagt 37%. De netto respons wordt naar beneden gehaald door de zeer lage respons in het Brussels gewest, 29%, daar waar hij in Vlaanderen 41% bedraagt. Gezien de lage respons in Brussel is ervoor geopteerd de analyses per taalgroep te specificeren, in plaats van naar gewest. Hierdoor zijn de Brusselaars verdeeld over de Nederlands- en Franstaligen.

Naast non-respons is de representativiteit van de steekproef een belangrijk issue bij het uitvoeren van een survey. Om deze te verhogen werd de steekproef gewogen op bevolkingskenmerken die gekend zijn. Voor het wegen van onze data hebben we gegevens, afkomstig van de Enquête naar de Arbeidskrachten, gebruikt over de verdeling van de kenmerken "gewest", "leeftijd", "geslacht" en "onderwijsniveau" in de populatie die we bestuderen.

Meer gedetailleerde informatie over de technische aspecten van het onderzoek kan worden gevonden in het Kort Technisch Verslag (Elchardus & te Braak, 2014).

In dit deelrapport wordt ingegaan op de wensen en verwachtingen van de jongvolwassenen, 25 tot 35 jaar oud, betreffende de institutionele toekomst van België.

2 De wenselijkheid van een splitsing

De respondenten werd gevraagd naar hun wensen betreffende de splitsing van België. Daarbij werd zeer nadrukkelijk onderstreept dat het om wensen en niet om verwachtingen ging. Verwachtingen komen elders in de vragenlijst en verder in dit rapport ter sprake. De hier gepresenteerde data zijn gewogen. Dit betekent dat de verdeling Brusselaars, Vlamingen en Walen in de steekproef een juiste afspiegeling vormen van de verdeling in de Belgische bevolking. We delen de respondenten niet per gewest, maar per taalgroep in (de taal waarin zij de vragenlijst invulden).

Tabel 1: Gewogen frequentieverdeling omtrent de gewenste institutionele toekomst van België van Belgen

	N	%	Geldig %
België wordt gesplitst. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk	468	24,0	24,8
België blijft bestaan. Een groot aantal bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen worden terug overgeheveld naar het Belgische, federale niveau	1418	72,7	75,2
Totaal	1886	96,7	100
Missing (weet niet)	65	3,3	
Algemeen totaal	1951	100	

Uit tabel 1 blijkt dat bijna iedereen een duidelijke wens heeft betreffende de institutionele toekomst van België. Slechts 3% zegt niet te kunnen antwoorden op die vraag. 75% van de Belgische bevolking wenst dat België blijft bestaan en dat een aantal van de bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen terug naar het federale niveau worden overgeheveld. Een kwart wenst daarentegen een splitsing waarbij Vlaanderen en Wallonië onafhankelijk worden.

Men kan verwachten dat de opvattingen over de splitsing verschillen tussen de taalgemeenschappen.

Nederlandstaligen en de splitsing

Onder de Nederlandstaligen is het animo voor een splitsing van België iets hoger dan gemiddeld in België. Echter ook in het Nederlandstalig landsdeel is slechts een minderheid te winnen voor een splitsing (zie tabel 2). Iets minder dan één derde geeft aan dat zij België gesplitst willen zien, terwijl bijna twee derde liefst zou zien dat België blijft bestaan en dat meer bevoegdheden weer naar het federale niveau gaan.

Tabel 2: Gewogen frequentieverdeling omtrent de gewenste institutionele toekomst van België van Nederlandstaligen

	N	%	Geldig %
België wordt gesplitst. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk	342	31,0	32,2
België blijft bestaan. Een groot aantal bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen worden terug overgeheveld naar het Belgische, federale niveau	721	65,5	67,8
Totaal	1063	96,5	100
Missing	38	3,5	
Algemeen totaal	1101	100	

Franstaligen en de splitsing

Van de Franstaligen wenst bij de 15% de splitsing en geeft 85% er de voorkeur aan dat België blijft bestaan en bevoegdheden weer naar het federale niveau worden overgeheveld (zie tabel 3).

Tabel 3: Gewogen frequentieverdeling omtrent de gewenste institutionele toekomst van België van Nederlandstaligen

	N	%	Geldig %
België wordt gesplitst. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk	126	14,8	15,3
België blijft bestaan. Een groot aantal bevoegdheden van de gewesten en gemeenschappen worden terug overgeheveld naar het Belgische, federale niveau	697	82	84,7
Totaal	824	96,9	100
Missing	27	3,1	
Algemeen totaal	850	100	

Zowat drie kwart van de België zou liefst hebben dat België blijft bestaan en het federale niveau weer een aantal bevoegdheden van gemeenschappen en gewesten overneemt. Onder Nederlandstaligen is de proportie die een splitsing wil iets meer dan twee keer groter dan bij de Franstaligen, 32 versus 15%.

3 De splitsing en de politieke voorkeur

De politieke voorkeur werd in kaart gebracht met de volgende vraag: "Voor welke politieke partij zou u stemmen indien er morgen verkiezingen zouden zijn voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers?".

Zoals kon worden verwacht vinden we de hoogste proporties voorstanders van de splitsing in de electoraten van N-VA en Vlaams Belang (zie tabel 4). Van hen spreekt 67% zich uit voor de splitsing. Bij de andere electoraten varieert die proportie tussen de 11 en de 18%. Overweldigende meerderheden van die electoraten zijn tegen de splitsing en voor het terug overhevelen van een aantal bevoegdheden naar het federale niveau. De splitsing is het minst aanvaardbaar voor de electoraten van Groen en SP.a.

Tabel 4: De wenselijkheid van het voortbestaan van België naar politieke voorkeur (N=1.700)

	België wordt gesplitst	België blijft bestaan	Totaal
Nederlandstalig			
CD&V	18,5%	81,5%	100,0%
Groen	10,5%	89,5%	100,0%
N-VA	67,1%	32,9%	100,0%
Sp.a	11,4%	88,6%	100,0%
Open VLD	17,6%	82,4%	100,0%
Vlaams Belang	66,7%	33,3%	100,0%
Franstalig			
PS	14,1%	85,9%	100,0%
MR	10,1%	89,9%	100,0%
CdH	6,7%	93,3%	100,0%
Ecolo	6,4%	93,6%	100,0%
Démocratie Nationale	38,9%	61,1%	100,0%
Overig			
Ik zou niet gaan stemmen	20,5%	79,5%	100,0%
Nederlandstaligen	23,6%	76,4%	100,0%
Franstaligen	18,0%	82,0%	100,0%
Blanco	29,3%	70,7%	100,0%
Nederlandstaligen	35,9%	64,1%	100,0%
Franstaligen	21,7%	78,3%	100,0%
Ongeldig	18,8%	81,3%	100,0%
Nederlandstaligen	23,1%	76,9%	100,0%
Franstaligen	11,6%	88,4%	100,0%
Totaal	24,9%	75,1%	100,0%

Bij de Franstaligen zijn er geen partijen die een meerderheid van kiezers hebben die voorstander zijn van de splitsing. Toch zien we dat bij de kleine Démocratie Nationale (de opvolger van het Front Nationale) 39% de splitsing van het land wenst. Bij de electoraten van de andere partijen is 6 tot 14% voorstander van de splitsing. Dit is lager dan bij de Vlaamse partijen, maar N-VA en Vlaams Belang buiten beschouwing gelaten, zijn de verschillen niet groot (in vele gevallen overigens niet statistisch significant). Het is bijvoorbeeld opvallend dat er bij de P.S.-kiezers iets meer voorstanders zijn van de splitsing dan bij de SP.a-kiezers.

4 De verwachtingen met betrekking tot de toekomst van België

De verwachtingen van de Belgische bevolking

De jongvolwassenrespondenten, 25 tot 35, werd ook gevraagd naar hun verwachtingen betreffende de verdere institutionele ontwikkeling van België. De respondenten werd vijf stellingen voorgelegd, waarop zij konden antwoorden dat zij die ontwikkeling "heel onwaarschijnlijk", "onwaarschijnlijk", "waarschijnlijk" of "heel waarschijnlijk" achten. In de tabellen hieronder worden de vier mogelijkheden tot twee samen gevoegd: 1) (heel) onwaarschijnlijk, en 2) (heel) waarschijnlijk.

Tabel 5: De verwachtingen (in %) van de Belgische bevolking met betrekking tot de institutionele toekomst van België (N=1.875)

	(Heel) onwaarschijnlijk	(Heel) waarschijnlijk
Vlaanderen en Wallonië zullen in de toekomst steeds meer uit elkaar groeien zodat België niet meer kan blijven bestaan	51,3	48,7
Misschien zal België blijven bestaan, maar alle belangrijke beslissingen zullen door de Vlaamse of Franstalige regeringen worden genomen	22,4	77,6
Brussel zal ervoor zorgen dat België blijft bestaan	32,5	67,5
Uiteindelijk hebben Vlamingen en Walen veel met elkaar gemeen zodat België zal blijven bestaan	34,0	66,0
België zal opgesplitst worden. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk	64,1	35,9

36% verwacht dat België zal worden gesplitst en dat Vlaanderen en Wallonië onafhankelijk zullen worden. Dus, meer jonge Belgen verwachten een splitsing dan er zijn die dat wensen. Toch meent bij de twee derde dat België zal blijven bestaan. 66% meent dat omdat Vlamingen en Walen volgens hen veel gemeen hebben, 67% omdat Brussel ervoor zal zorgen dat het land samen blijft. Als de vraag een langer tijdsperspectief inbouwt, niet spreekt van "splitsten" maar van "uit elkaar groeien", dan ziet 49% België op termijn oplossen. Het meest plausibel voor de meeste mensen – 78% - is echter een ontwikkeling waarbij België blijft bestaan, maar alle belangrijke materies naar de gewesten en de gemeenschappen gaan.

De verwachtingen van de Nederlandstaligen en de Franstaligen

Er zijn meer Franstaligen dan Nederlandstaligen die verwachten dat het land gaat splitsen, 42% versus 31% voor de Nederlandstaligen (zie tabel 6). Eigenlijk moet men hier van "vrezen" eerder dan van "verwachten" spreken omdat er slechts 15% Franstaligen zijn die de splitsing wensen. Het langzaam uit elkaar groeien zien 55% van de Franstaligen gebeuren, versus 44% van de Nederlandstaligen.

Terwijl bij de Nederlandstaligen de proporties die een splitsing of het uit elkaar groeien verwachten vrij consistent zijn met de proporties die verwachten dat België zal blijven bestaan, zien we hier bij de Franstaligen wat contradicties in de antwoorden optreden. 42% verwacht de splitsing en 55% het uit elkaar groeien, maar 79% en 76% ziet België toch blijven bestaan. Het is waarschijnlijk dat de verwachting van het splitsen een vrees uitdrukt en de verwachting van het blijven bestaan een hoop of wens.

Ook de meeste Franstaligen – niet minder dan 82% - acht het (zeer) waarschijnlijk dat België blijft bestaan meer dan alle belangrijke materies aan het federale niveau ontnomen worden.

Tabel 6: De verwachtingen (in %) van Nederlands- en Franstaligen met betrekking tot de institutionele toekomst van België (N=1.875)

	(Heel) onwaarschijnlijk	(Heel) waarschijnlijk
Nederlandstaligen		
Vlaanderen en Wallonië zullen in de toekomst steeds meer uit elkaar groeien zodat België niet meer kan blijven bestaan	56,2	43,8
Misschien zal België blijven bestaan, maar alle belangrijke beslissingen zullen door de Vlaamse of Franstalige regeringen worden genomen	25,8	74,2
Brussel zal ervoor zorgen dat België blijft bestaan	39,3	60,7
Uiteindelijk hebben Vlamingen en Walen veel met elkaar gemeen zodat België zal blijven bestaan	43,6	56,4
België zal opgesplitst worden. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk	68,7	31,3
Franstaligen		
Vlaanderen en Wallonië zullen in de toekomst steeds meer uit elkaar groeien zodat België niet meer kan blijven bestaan	44,8	55,2
Misschien zal België blijven bestaan, maar alle belangrijke beslissingen zullen door de Vlaamse of Franstalige regeringen worden genomen	17,9	82,1
Brussel zal ervoor zorgen dat België blijft bestaan	23,8	76,2
Uiteindelijk hebben Vlamingen en Walen veel met elkaar gemeen zodat België zal blijven bestaan	21,5	78,5
België zal opgesplitst worden. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk	58,0	42,0

5 Wensen versus verwachtingen

Een meerderheid van de Belgische jongvolwassenen – 57% - wenst en verwacht dat België zal blijven bestaan, dat er geen splitsing zal komen (zie tabel 7). 18% wenst en verwacht de splitsing. Een andere 7% wenst de splitsing, maar vreest dat die er niet zal komen. De overige 18% acht een splitsing onwenselijk, maar vreest dat die er toch zal komen.

Tabel 7: De verwachting en wenselijkheid (in %) van Belgen omtrent de institutionele toekomst van België (N=1.841)

	Verwachting: België wordt gesplitst	Verwachting: België blijft bestaan	Totaal
Belgen			
Wens: België wordt gesplitst	18,0	6,8	24,8
Wens: België blijft bestaan	17,9	57,2	75,2
Totaal	35,9	64,1	100,0
Waarvan Nederlandstalig			
Wens: België wordt gesplitst	22,1	10,3	32,4
Wens: België blijft bestaan	9,2	58,3	67,6
Totaal	31,4	68,6	100,0
Waarvan Franstalig			
Wens: België wordt gesplitst	12,7	2,4	15,1
Wens: België blijft bestaan	29,2	55,7	84,9
Totaal	41,9	58,1	100,0

Wat de twee taalgroepen betreft zien we dat de proportie die wenst en verwacht dat België niet wordt gesplitst nagenoeg even groot is in beide: 58% onder Nederlandstaligen, 56% onder Franstaligen. De groep die de splitsing wenst en verwacht

is bij de Nederlandstaligen bijna dubbel zo groot als bij de Franstaligen: 22% versus 12%. De groep van de gefrustreerde separatisten, die wensen dat het land splitst, maar vrezen dat het zal blijven bestaan zijn 5 keer talrijker bij de Nederlandstaligen dan bij de Franstaligen: 10% versus 2%. Omgekeerd zijn de mensen die willen dat het land blijft bestaan, maar de splitsing vrezen, talrijker bij de Franstaligen: 29 versus 9%.

6 De verwachtingen naar politieke voorkeur

Om de omvang van de tabel hanteerbaar te houden, geven we voor de verwachtingen naar politieke voorkeur alleen de percentages die de stelling (zeer) waarschijnlijk acht.

We zagen al dat grotere proporties van de Franstaligen dan de Nederlandstaligen verwachten dat het land gaat splitsen. Dat weerspiegelt zich uiteraard in de verwachtingen van de verschillende partij-electoraten. De hoogste proporties mensen die verwachten dat het land gaat splitsen vindt men bij Démocratie Nationale (72%), Vlaams Belang (67%) en N-VA (52%). Bij de andere partijen zijn die proporties kleiner en de verschillen tussen die partijen zijn in het algemeen ook niet erg groot. Opvallend is wel het grote verschil tussen de P.S. en de SP.a, van het electoraat van de eerste verwacht 43% dat het land gaat splitsen, van het SP.a-electoraat 13%. De proportie P.S.-stemmers die de splitsing van het land verwacht is eigenlijk niet meer veel kleiner dan de proportie N-VA-stemmers die dat doet: 43% versus 52%.

De verwachting dat de landsdelen verder langzaam uit elkaar gaan groeien en dat België op de manier gaat oplossen, volgt een zeer vergelijkbaar patroon, behalve dat de proporties die het "oplossen" verwachten steeds groter zijn dan de proporties die de splitsing verwachten .

De stellingen dat België zal blijven bestaan omdat Vlamingen en Walen veel met elkaar gemeen hebben of het probleem Brussel niet kan worden opgelost, krijgen minder steun van N-VA-, Vlaams Belang- en Démocratie Nationale kiezers. Bij de andere partij-electoraten krijgen die verwachtingen wel veel steun: 63 tot 77% van de electoraten van de Vlaamse partijen en 75 tot 89% van de electoraten van de Franstalige partijen achten ze (zeer) waarschijnlijk. Opvallend daarbij is de zeer hoge proportie CDH-kiezers – 89%- dat van oordeel is dat Vlamingen en Walen zoveel gemeen hebben, dat België wel moet overleven.

De verwachting dat België zal blijven bestaan, maar dat alle relevante bevoegdheden zullen worden overgeheveld, vindt veel steun in alle electoraten. Afhankelijk van het electoraat acht 62 tot 85% dit een plausibel scenario. Opvallend hier is dat dit toch

Tabel 8: Het percentage dat aangeeft een stelling omtrent het voortbestaan van België (heel) waarschijnlijk te vinden naar politieke voorkeur (N=1.696)

	Vlaanderen en Wallonië zullen in de toekomst steeds meer uit elkaar groeien zodat België niet meer kan blijven bestaan	Misschien zal België blijven bestaan, maar alle belangrijke beslissingen zullen door de Vlaamse of Franstalige regeringen worden genomen	Brussel zal ervoor zorgen dat België blijft bestaan	Uiteindelijk hebben Vlamingen en Walen veel met elkaar gemeen zodat België zal blijven bestaan	België zal opgesplitst worden. Vlaanderen en Wallonië worden onafhankelijk
Nederlandstalig					
CD&V	30,6	78,3	70,8	65,0	21,7
Groen	32,4	78,8	76,7	77,1	15,2
N-VA	65,9	77,6	40,4	34,9	51,5
Sp.a	20,7	61,9	69,1	72,3	13,2
Open VLD	28,8	72,1	72,1	63,5	15,2
Vlaams Belang	65,1	78,0	41,5	28,6	67,4
Franstalig					
PS	53,2	81,3	75,0	77,6	42,9
MR	54,7	83,3	77,8	80,0	37,6
CdH	54,1	78,0	77,0	88,5	27,9
Ecolo	44,2	85,3	80,9	78,9	29,8
Démocratie Nationale	86,1	76,5	61,1	65,7	72,2
Overig					
Ik zou niet gaan stemmen	50,3	78,5	72,0	72,3	36,4
Nederlandstaligen	43,3	73,6	62,9	60,9	27,8
Franstaligen	57,5	82,8	81,4	83,7	44,8
Blanco	60,3	77,1	72,8	64,4	40,4
Nederlandstaligen	54,3	65,8	71,1	51,9	30,8
Franstaligen	67,1	77,1	75,7	77,5	50,7
Ongeldig	47,0	77,0	59,2	64,9	37,5
Nederlandstaligen	42,6	72,7	49,1	59,6	30,8
Franstaligen	52,2	80,4	70,5	70,5	45,5
Totaal	48,8	77,1	67,3	66,5	35,4

merkelijk minder door de SP.a-kiezers wordt onderschreven (62% versus 77% gemiddeld).

7 Wensen en verwachtingen naar electoraat

Het is opvallend hoe vaak de verwachting omtrent de toekomst van België in functie staat van de wens. Voor elk electoraat blijkt dat de ruime meerderheid datgene verwacht wat zij wenst. Toch zijn er verschillen tussen de partijen waar te nemen. Onder het Nederlandstalig electoraat bijvoorbeeld is ruim 20% van de N-VA-stemmers van mening dat er nooit een splitsing zal komen terwijl zij die wel wensen. Zij zijn daarbij de grootste groep onder het Nederlandstalig electoraat die verwachten dat hun wens met betrekking tot de toekomst van België niet in vervulling zal gaan.

Tabel 9: Het percentage dat aangeeft een stelling omtrent het voortbestaan van België (heel) waarschijnlijk te vinden naar politieke voorkeur (N=1.696)

	Wenst splitsing, verwacht splitsing	Wenst splitsing, verwacht geen splitsing	Wenst behoud België, verwacht splitsing	Wenst behoud België, verwacht geen splitsing
Nederlandstalig				
CD&V	12,8	5,1	8,5	73,5
Groen	5,8	4,9	9,7	79,6
N-VA	46,7	20,7	5,3	27,3
Sp.a	5,4	6,3	8,0	80,4
Open VLD	6,9	10,8	8,8	73,5
Vlaams Belang	59,5	10,8	5,4	24,3
Franstalig				
PS	12,1	2,0	30,9	55,0
MR	8,0	2,4	29,6	60,0
CdH	6,6	0,0	21,3	72,1
Ecolo	5,3	2,1	24,5	68,1
Démocratie Nationale	38,9	0,0	33,3	27,8
Overig				
Ik zou niet gaan stemmen	14,9	5,7	21,3	58,0
Nederlandstaligen	15,9	8,0	12,5	63,6
Franstaligen	14,0	3,5	31,4	51,2
Blanco	20,3	9,1	21,0	49,7
Nederlandstaligen	21,6	13,5	10,8	54,1
Franstaligen	19,1	2,9	32,4	45,6
Ongeldig	12,9	4,3	23,7	59,1
Nederlandstaligen	17,6	5,9	13,7	62,7
Franstaligen	7,1	2,4	35,7	54,8
Totaal	18	6,8	17,9	57,2

Toch blijkt het electoraat van een aantal Franstalige partijen nog negatiever, maar dan voornamelijk doordat zij het behoud van België wensen maar verwachten dat dit niet mogelijk zal zijn. Onder Démocratie Nationale-kiezers is 33% die mening toegedaan. Van de PS-stemmers gelooft 31% dat. Ook MR-, Ecolo en CdH-kiezers blijken negatiever dan die van het N-VA over hun toekomstwensen voor België (30, 25 en 21% gelooft in een splitsing terwijl zij dit niet willen).

De proportie kiezers waarvoor wensen en verwachtingen op institutioneel vlak niet overeenstemmen, varieert voor de Franstalige partijen van 21 tot 33%. Dat niveau van frustratie is veel lager bij de Nederlandstalige partijen. Enkel in het N-VA-electoraal vindt men een gelijkaardige proportie: 25%. Bij de andere Nederlandstalige partijen varieert ze tussen de 14 en de 20%.

8 Literatuur

AAPOR. (2011). *Standard Definitions. Final Dispositions of Case Codes and Outcome Rates for Surveys. Revised 2011*. Retrieved 15 april 2014, from <http://aapor.org/Content/NavigationMenu/AboutAAPOR/StandardsampEthics/StandardDefinitions/StandardDefinitions2011.pdf>.

Elchardus, M., & Te Braak, P. (2014). *Kort Technisch Verslag Toekomstonderzoek*. Brussel: Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel.